

psike sinema

Belmin Söylemez'le
"Ayna Ayna" üzerine
SÖYLEŞİ: DİDEM PEKER BAŞARAN

Terfi bizi ayıracaya kadar:
"Fair Play"
DİLÂN TÜYSÜZ

Korku sinemasında kutsal ve canavar anne
ve hamilelik kâbusu
SİBEL ATAGÜN

ps dosya

Sinemada
vicdan

12

On İki Kızgın Adam
.. Bir Kahraman
Ölüm Yolunda

The Ox-Bow Incident

Yedi Yaşam

Jagten

Saklı

Yesil Yol

Karanlık Gece

Cadı Kazanı

Vicdanın Sesi

Nokta

Vicdan

Ölümlerle Yaşam Arasında

Canım Kardeşim

Reis Bey

Maden

Nuri Bilge Ceylan'ın "Kuru Otlar Üstüne" adlı filminin düşündürdükleri

Ceylan bize ters köşe mi yaptı?

Alev Turanlı

Başlarken şunu söylemeliyim ki Nuri Bilge Ceylan, usta fotoğrafçılığı ve yeni teknikleriyle, "Kuru Otlar Üstüne" filmi ile kendine kalıcı, özgün bir yer bularak, izleyiciye sanatıyla görsel bir şölen sunuyor.

Kış Uykusu'nun kendini beğenmiş Aydın'ı ve *Ahlat Ağacı*'nin çok bilmiş Sinan'ı dışında bu kez, Samet gibi ismi ile özdeş, kendini yükseklerde gören, hiç kimseye ihtiyacı olmayan bir karakter karşılıyor bizi. Büyük bir cesaretle toplumda kabul görmüş yarayı, erkekliğin zehirli narsisizmini; sanatının tüm inceliğiyle önümüze seriyor. Önce olağanüstü karelerle bizi büyüleyip, Tarkovskivari, kuş uçmaz karlı yollarda unutulmaz görüntülerle rahatlatıyor; giderek sinema koltuğuna biraz daha yerleştiriyor. Karanlık karaktere ve çevresinde manipüle ettiği olaylara doğru yol alırken, araya giren dış sesin okuduğu romantik mektupla oldukça etkili bir final geliyor.

Nuri Bilge Ceylan'ın *Kuru Otlar Üstüne* adıyla yaptığı filmin etkisi ben de birkaç gün sürüyor ve düşündürüyor. Ne çok benimsemiş ve kabul etmişiz; zehirli/toksik kişilikli insanları! Kendilerine özgü karizmatik davranışlarının altında yatan, bencilliği bize yavaş, sakın yumuşak ve yalın üslubu ile anlattığını fark etmek, beni zekasına bir kez daha hayran bırakıyor.

Sanki bu filmde bana göz kırparak "hayatta kaynayan kurbağa gibiyiz olanları farketmiyoruz/farkettiğimizde ise üç maymunu oynuyoruz" demek istiyor.

Nuri Bilge Ceylan, her biri birbirine benzer ve farklı olumsuz yönleriyle erkeklerin hem en bildik hem en gizli uç örneğini ana karakter Samet'te veriyor. Onu özgür bırakıyor, kötülükte gideceği yere kadar götürüyor. Samet'le Anadolu coğrafyasının yoksul bölgesindeki bir okulda, dört yıldır resim öğretmenini olarak görev yaparken karşılaşıyoruz. Bencil, kendini çok yükseklerde gören, fazlasıyla kibirli biri. Bu üçra yerde hiç hak etmediği bir yaşam yaşadığını ve çile çektiğini düşünüyor. Kendi sorunlarının suçunu hep başkalarında arıyor. Kendisi dışarıya karşı yardımsever, düzgün ve karizmatik görünüyor, ancak karanlık tarafları var. O kadar ki on üç yaşındaki kız öğrencisini Nabokov'un Lolitası gibi algılamaktan utanç ya da azap duymayacak kadar kendini bilmez ya da fütursuz bir karakter. Bir ev arkadaşı var, Kenan; kasabanın yerlisi. Kenan geleneksel aile ortamında yetişmiş, eril bir karakter. O da küçük kızlara ufak tefek temaslardan hiç rahatsızlık duymuyor.

İngilizce öğretmenini Nuray, öteki ana kadın karakter. Cannes'da en iyi kadın oyuncu ödülüne layık görülen Merve Dizdar'ın canlandırdığı Nuray'ın Ankara garı katliamında bacağına kaybettiğini anlıyoruz. Nuray karakteri gerçek

yaşamdan alınıyor. Onun hem dirençli hem kırılğan güçlü kişiliğinde orada ölen ve yaralananlara bir gönderme bulunuyor.

Son karakterimiz ise Samet'in Sevim adında on üç yaşındaki işveli küçük öğrencisi. Sevim ile olan durumu, öğretmen öğrenciden öte, bir erişkinin çocukla ilişkisinin etik değerleri ve 'kesinlikle olmaz'larını zorlayan sanki bir aşk ilişkisi kıvamında, 'çocuğun istismarı' sınırlarında seyrediyor. Sevim ise, kendisine ayrıcalıklı davranan hediyeler veren, şehirli düzgün görünümlü, herşeyi bilen ama öğretmeyi hiç sevmeyen öğretmeni Samet'i çocuk aklı ile gözünde büyüterek çok seviyor.

Bu iki erişkin erkek, bir kız çocuğu ve bir kadın filmin ana karakterleri, ancak erkeklerin bol olduğu bu üçra yerde küfürlerin bini bin para, her iki cümleden biri küfür. Erkek erkeğe kaçtıkları tek alan veteriner Vahit'in yanı, Vahit eski solcu, şimdi hayattan vazgeçmiş, çökmüş, bıkmış, tek başına yaşayan biri. Birlikte viski, şarap içiyorlar. Vahit, Feyyaz'a sahip çıkmaya çalışıyor ancak kendisi de yorulmuş. Samet'e borç para veriyor. Feyyaz'ın babası küçükken askerler tarafından götürülmüş, hayatta sıkışmış, tutunamamış ne parası ne işi ne de gidecek bir yeri olan biri. O bölgedeki pek çok

gencin yazgısının sembolü olan bir genç. Filmin en önemli kırılma noktalarından birisi Samet ile Sevim ilişkisinde yaşanıyor. Samet, Sevim'den ilgi görmek istiyor; herkes onu sevsin, herkes ona borçlu olsun istiyor. Bir gün bir olayla Sevim'in Samet'e güveni sarsılıyor, içindeki çocuk sezgisi ile "bu adama güvenilmez" diye düşünüyor. Sevim'in Samet'ten uzaklaşmasını takiben Samet'in en karanlık saldırgan yanlarının ortaya çıkmasını izliyoruz. Kız çocuğu gerçek bir çocuk masumluğunda, kendinden beklenmeyen bir direnç ve güçlülükle duruyor. Samet işe, kızın o çocuk masumluğunu, kendisi arasındaki derin yaş farkını ve uçurumu görüyorsa bile görmezlikten geliyor. Onu üzen bu uçurum değil. Reddedilme duygusu. Kabul görmüş narsisist/toksik erkek dünyasında eğitilmiş olmak, sanat edebiyat, kültür fark etmiyor.

Filmin diğer kırılma noktası Samet'in ev arkadaşı Kenan ile Samet arasında yaşanıyor.

Kendisine layık görmediği Nuray'ı evlenmesi için Kenan'a öneriyor. Kenan'ın hevesli olduğunu kızla arkadaşlıklarının ilerleyeceğini anladığı zaman Nuray'ın ikisini davet ettiği yemeğe yalnız gidiyor ve "Kenan'ın işi vardı, gelmedi" diyor.

Uzun, anlamlı sohbetin yapıldığı yemekte Nuray, Samet'i eleştiriyor. "İstanbul'a gidersen değişir misin? 'İnsan en çok kendi ördüğü ağlara takılıyor" gibi güzel sözlerle Samet'i yüzleşmeye zorluyor. Nuray'a da ilgi duyduğunu söylüyor. Bence Nuray buna inanmıyor. Nuray'ın perçeminin uçuşmasından anlıyorum. (Diğer filmlerindeki Hacer ve Hatice'nin perçemi gibi) karar durumlarında hep uçuşur o perçem.

Kız, Samet istediği için değil, kendisi istediği için o gece Samet'le birlikte oluyor. Ertesi gün Nuray "bu aramızda kalsın" dediği halde hemen sabah gidip ev arkadaşına -erkeğin erkekle rekabetinde üste çıkmanın eril hazzıyla- anlatıyor. Kenan ise sanki Nuray ile sevgiliymişler gibi derin bir öfke duyuyor ve kıza oldukça kırılıyor, kötü davranıyor.

Nuray, bu hikâyede en sağlam duran

kişi. Kararlı bir şekilde iki erkeğin evine gidip, her ikisi ile de yüzleşiyor. Her iki erkeğin kendisi üzerindeki iktidar arzuları, duygusal ihanet ve şiddet içeren davranışlarına öyle bir duruşla yanıt veriyor ki onların küçük hesaplarının altında ezilmeden dimdik duruyor. Küçük kız Sevim ile Nuray bu katı, bencil, eril dünyanın içinde duruşlarıyla karanlığın ucundan sızan bir ışık gibiler. Lars Von Trier, *Antichrist* filminden sonra 'feministler bana neden kızıyorlar, oysa ben 'Dünyayı kadınlar kurtaracak' demek istemiştin diyordu. Bir söyleşisinde. Kimbilir, belki bir gün...

Nuri Bilge Ceylan hiçbir zaman doğrudan politika yapmıyor, filmlerindeki olaylara vizörden bakıyor. Toplum içindeki olaylara zoom yapıp, arka planı flu bırakarak büyük resmi anlamamızı sağlıyor. Bunu bazen karakter üzerinde netlik sağlayıp çevreyi flu bırakarak

yapıyor. Samet'in on üç yaşındaki kızla flörtü, insanın aklına o çocuk gelinlerin, masum çocuksu güzelliğini kocaman adamların nasıl algıladığı sorusunu getiriyor ve görsel olarak kafamıza çakıyor. Samet ile Sevim'in aralarında geçen sadece konuşma bağlamında kalsa da rahatsız ediyor. Çünkü konuşma 'sadece' değil. Diğer yandan filmin çekildiği yöredeki insanların gerçek fotoğrafları da filmin içine ustalıkla yerleştirilmiş. Yoksulluğu, filmdeki kasabanın yoksulluğunu kendisi için değil, kardeşi için bağış bot seçen bir kız öğrenciden daha iyi ne anlatabilir?

Nuri Bilge Ceylan, Brecht tarzı epik bir yöntemle, kendisini filmin dışında, karakterleri ise özgür bırakıyor. Bizim gibi filmi dışarıdan izliyor, karakterler ise gerçek hayatta ne iseler onu oynuyor. Karakterlere yönetmen müdahale etmiyor

gibi. Kendisi filme aralıklarla girip çıkıyor, oyuncu olarak değil, yönetmen olarak. Örneğin akşam yemeği sahnesindeki Nuray ile Samet'in uzun konuşmalarını Nuri Bilge Ceylan bize söylüyor gibi hissediyorum.

Bunun dışında filmin çekildiği yöredeki insanların gerçek fotoğraflarını filmin içine ustalıkla yerleştirerek, epik bir işe daha imza atıyor.

Nuri Bilge Ceylan'ın başka bir yeniliği de ana karakter Samet film oynarken, filmin içinden çıkıyor, filmin çekildiği gerçek mekâna giriyor, set çalışanlarının arasında dolaşıp tekrar filmin içindeki rolüne dönüyor. Seyirci, "biz şimdi sinemadayız, film izliyoruz" gerçekliğini algılıyor. Bu sahne olağanüstü ikinci epik anlatımı sergiliyor.

Oyuncular, yönetmenle çok uyumlu ve iyiler. Özellikle Merve Dizdar festivaldeki ödülü hak ediyor. Samet'i oynayan Deniz

Celiloğlu oldukça iyi, karlar ortasındaki o uzun yürüyüşü Nuri Bilge Ceylan'ın yürüyüşüne benziyordu. Yönetmeninden çok etkilenmiş gibi düşündüm. Küçük oyuncu Ece Bağcı zor bir rolü iyi kotarmış. Kenan'ı oynayan Musab Ekici keza öyle idi.

Filmin bence iki kırılma noktası dışında, en güzel yanı finali. Duygusal karanlığın en dibine düşmüş Samet'in hâlâ reddedilmeyi içine sindiremeyip Sevim'e yazdığı dış ses ile okutulan mektubu, bu mektuptaki o hazmedilmemiş yenilgi; Samet'in bir kara kış karları üstünde yürüyerek gelip, kuru otlar üstünde yürüyerek gitmesi ile film son buluyor.

Bu final tüm film boyunca ince bir nakış gibi işlenen Samet'in ve belki sadece Samet'in değil, kasabanın da karanlık yazgısının finali. Çok sonra bana şunu düşündürdü: Keşke Samet'in

gidişi Yaşar Kemal'in öyküsündeki gibi, bu zehirli narsistik anlayışla birlikte dünyamızdan çekip gittiği için, arkasından teneke çalacağımız bir günün geleceğini müjdeliyor olabilseydi.

Üç saat, on yedi dakika hiç sıkılmadan akıp gidiyor. Karlı ve kuru otlar üstünde bir coğrafyada az dekorla bu kadar uzun bir film zevkle seyrediliyor. Kendi geleneğini hiçbir koşulda taviz vermeden devam ettiriyor ve direniyor. Klasik sinema, modern zamanda da izlenir deyip istediği her şeyi sinemaya kabul ettiriyor. Zor bulunan bir usta Nuri Bilge Ceylan. İyi ki 'Yalnız ve Güzel Ülke'mizde bizimlesin. Filmde senaryo katkısı nedeni ile Ebru Ceylan ve Akın Aksu'ya, oyunculara ve emeği geçen herkese teşekkürler.